

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการ หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น¹

นาวัน คล้ายอักษร²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 252 มีบทบัญญัติของกฎหมายว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งห้ารูปแบบ กล่าวคือ อบจ. เทศบาล อบต. กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ที่ยังคงบัญญัติให้ที่มาของผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน สิทธิกับการเลือกตั้งท้องถิ่นในหมวดที่ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น(Local Government)เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง ในระดับพื้นฐานของประเทศ การปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้นเพื่อลดปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของรัฐบาลส่วนกลาง ที่ไม่สามารถดูแลประชาชนทั่วประเทศได้ทั่วถึง ปัจจุบัน กระบวนการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ดังนั้น กระบวนการเลือกตั้งของคนในท้องถิ่น จึงเป็นฐานเสริมสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นับเป็นช่องทางสำคัญให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการแสดงออกถึงความคิดเห็น การเรียกร้อง เสนอความต้องการของตนต่อตัวแทนในองค์กรปกครองหรือต่อภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน เป็นต้น และเป็นช่องทางให้ประชาชนได้จัดการตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งตนเป็นสำคัญ โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งท้องถิ่นจึงเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนในเขตพื้นที่ได้ใช้ดุลพินิจในเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ความรู้ความสามารถของตนในการบริหารงานและพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ตามหลักสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดพังงา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 และประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ประเภทของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการที่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรกคือ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงโดยการถวายเงินทำบุญแก่วัดหรือพระภิกษุ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 65 (2)³ จึงเป็นการห้ามไม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ใดกระทำการ “ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด หรือศาสนสถานอื่น...” จึงเป็นปัญหาทางกฎหมายอันก่อให้เกิดการจำกัดสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเรื่องของการทำบุญอันเป็นพื้นฐานของศาสนาพุทธ อีกทั้งการที่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้บริจาคเงินให้แก่วัดหรือศาสนสถาน จึงเป็นการบัญญัติกำหนดขอบเขตของกฎหมายไว้กว้างจนเกินไป ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีโอกาสได้ทำบุญเพื่อบริจาคทาน เป็นการจำกัดสิทธิในเรื่องของการทำบุญ โดยกฎหมายนั้นมีบทบัญญัติกำหนดโทษไว้ใน มาตรา 126⁴ กำหนดว่า ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 65 (1) หรือ (2) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ประการที่สอง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความชัดเจนในการจัดทำป้ายและการติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของ กกต. ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 17 มีประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่ กกต. จังหวัด และ กกต. ส่วนกลาง ให้ความเห็นทางกฎหมายขัดแย้งกัน ในเรื่องการจัดทำป้ายและการติดป้ายหาเสียงของผู้สมัครที่ยังมีความคลุมเครือระหว่าง กกต. ส่วนกลาง และ กกต. จังหวัด เพื่อให้เป็นหลักการและแนวทางยึดถือเพื่อปฏิบัติงาน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับประเด็นปัญหาข้อกฎหมายหรือระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 17⁵ ทั้งนี้

³พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 65 (2).

⁴พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 126.

⁵ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 17.

เพื่อความชัดเจนของปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องของการจัดทำป้ายไว้นิลแนวนอนที่มีขนาดเท่ากับป้ายหาเสียงแนวดิ่ง ตามหลักเกณฑ์ที่ กกต. กำหนดไว้

ประการที่สาม ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 8⁶ มีประเด็นปัญหาทางกฎหมายในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จะใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียในการหาเสียง หรือใช้ช่องทางอื่น หรือใช้บุคคลอื่นโฆษณา ก็ต้องแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายการหาเสียง ซึ่งมีปัญหาข้อกฎหมาย กล่าวคือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) ตีความกฎหมายในมุมกว้างในแง่ที่ว่าผู้สมัครจะต้องแจ้งทุกบัญชีที่ผู้สมัครจะใช้เป็นช่องทางในการหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพราะผู้สมัครบางคนอาจมีหลายบัญชีที่ใช้ในการใช้หาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เฟซบุ๊ก(Facebook) ไลน์(Line) หรือเว็บไซต์ (Website) ซึ่งตามระเบียบก็ไม่ได้ห้ามว่าจะมีหลายบัญชีไม่ได้ แต่ด้วยความที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ก็เป็นความเสี่ยงที่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) อาจตีความได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจใช้เพื่อหาเสียงทางอ้อมจึงทำให้ต้องรายงานทุกบัญชี ซึ่งหากตีความอย่างเคร่งครัดแล้วควรรายงานเฉพาะบัญชีที่ตั้งใจเอาไว้หาเสียงเท่านั้น เพราะผู้สมัครคิดปัญหาข้อกฎหมายอันเป็นอุปสรรคในการหาเสียง เพราะการใช้สื่อแม้จะไม่ใช่เรื่องการเลือกตั้งก็อาจถูกมองว่าเป็นการหาเสียงได้อยู่ดี ความซับซ้อนนี้จึงทำให้ผู้สมัครมีความสับสนเสี่ยง และในทางปฏิบัติก็อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้สมัครที่ควรจะมีสิทธิใช้สื่อในแง่อื่นที่นอกเหนือจากการหาเสียงได้ ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการหาเสียง เป็นการปิดกั้น ทำให้ประชาชนไม่สามารถทำความรู้จักกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหน้าใหม่ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการได้เปรียบเสียเปรียบและความไม่เป็นธรรมในการหาเสียงเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงโดยการถวายเงินทำบุญแก่วัดหรือพระภิกษุ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2562 มาตรา 65 (2) บัญญัติขึ้นเพื่อให้การเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีกระบวนการเลือกตั้งที่เหมาะสม และให้เกิดความเป็นธรรมในการหาเสียงเลือกตั้ง ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2562 มาตรา 65 (2) ดังต่อไปนี้

⁶ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 8.

มาตรา 65 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น ให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร หรือการชักชวนให้ไป ลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้

(2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด พระภิกษุ หรือศาสนสถานอื่น เว้นแต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จะถวายเงินทำบุญแก่วัดหรือพระภิกษุ เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา หรือศาสนสถานอื่น ได้ครั้งละไม่เกิน 2,000 บาท

2. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความชัดเจนในการจัดทำป้ายและการติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของ กกต. ยังมีความคลุมเครือระหว่าง กกต. ส่วนกลาง และ กกต. จังหวัด ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 17 กำหนดระเบียบเพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีการควบคุมในเรื่องของการจัดทำป้ายและการติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการหาเสียงและยังมีความไม่ชัดเจนในการจัดทำป้ายและการติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของ กกต. ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 17 ดังต่อไปนี้

ข้อ 17 ให้ผู้สมัครที่ประสงค์จัดทำและปิดประกาศเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งหรือจัดทำและ ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดทำและปิดประกาศเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้ง มีขนาดความกว้างไม่เกิน 30 เซนติเมตร และมีขนาดความยาวไม่เกิน 42 เซนติเมตร

(2) จัดทำและติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้ง มีขนาดความกว้างไม่เกิน 130 เซนติเมตร และมีขนาดความยาวไม่เกิน 245 เซนติเมตร

(3) ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นสามารถจัดทำป้ายหาเสียงและปิดประกาศเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้ง ได้ทั้งแนวนอนและแนวตั้ง ขนาดของป้ายหาเสียงนั้นจะต้องมีขนาดความกว้างและขนาดความยาว เท่ากัน กับขนาดของป้ายหาเสียงตาม (1) และ (2) หรือตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) กำหนด

3. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 8 กำหนดระเบียบเพื่อให้การเลือกตั้ง

สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีการควบคุมในเรื่องเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563 ข้อ 8 ดังต่อไปนี้

ข้อ 8 ในการหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือ ผู้ใด แล้วแต่กรณี สามารถใช้วิธีการหาเสียงเลือกตั้งทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยตนเอง หรือมอบ หรือว่าจ้างบุคคลหรือนิติบุคคลดำเนินการแทนได้ ด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้

- (1) เว็บไซต์
- (2) โซเชียลมีเดีย
- (3) ยูทูบ
- (4) แอปพลิเคชัน
- (5) อีเมล
- (6) เอสเอ็มเอส
- (7) สื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นทุกประเภท

ในกรณีการหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้สมัครสามารถหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีอื่นๆ ได้ด้วย การหาเสียงแบบปราศรัย การติดป้ายประกาศ หรือการแนะนำตัวผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ได้ก่อนวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) กำหนดวันสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้ผู้สมัครสามารถใช้วิธีการหาเสียงเลือกตั้งทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยตนเอง หรือมอบ หรือว่าจ้างบุคคลหรือนิติบุคคลดำเนินการแทนได้ การผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

อนุก เหล่าธรรมทัศน์, ประชาธิปไตยท้องถิ่น:สาระสำคัญของการเมืองและการปกครองส่วนท้องถิ่น, นนทบุรี : สำนักพิมพ์มติใหม่,2545.

สมคิด เลิศไพฑูรย์, กฎหมายการปกครองท้องถิ่น, กรุงเทพฯ : เอ็กชเปอร์เน็ท,2550.

เอกพงษ์ สารน้อย, การเลือกตั้งท้องถิ่นกับปัญหาการจำกัดสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งในการบริจาคเงิน แก้ววัด ศาสนสถาน,วารสารกฎหมายสงขลานครินทร์, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 มกราคม-มิถุนายน 2563.

นิรัตน์ เพชรรัตน์ไทย, กลยุทธ์การรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี : ศึกษากรณีการเลือกตั้งปี 2555. คุุณิพนธ์ปริญญาคุุณิบัณติต (สื่อสารการเมือง) วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562.

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563.

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ประเภทของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2563.